

Száz éve állították Siómaroson a világ első köztéri Kossuth-szobrát

Még el sem temették Kossuth Lajos földi maradványait, máris széleskörű társadalmi mozgalom bontakozott ki annak érdekében, hogy ércebe öntsék, kőbe faragják alakját, a magyar függetlenség és szabadságeszme örök szimbólumát. Azonnal megindult országos gyűjtés a budapesti szoboralap javára. Szerencsére számos településen nem várták a budapesti szobor elkészültére – amit csak 1927. októberében avattak fel –, hanem helyi kezdeményezésre gyűjtést szerveztek.

A világ első köztéri Kossuth-szobrát Siómaros (ma Balatonszabadival összeépült település), Veszprém megye (ma Somogy megye) felszabadított jobbággyai állították közadakozásból. Siómaros lakossága az 1848-as jobbágyfelszabadításig örökös jobbágyi sorban élt, s elégedetlenségüket csak fokozta, hogy a szomszédos Fokszabadi a szabad községek sorába tartozott. Érthető tehát ha a jobbágyfelszabadítás Siómaros jobbágyai számára különösen sokat jelentett. Kossuth Lajos személye és a szabadság, a jobbágyterhektől való megszabadulás egy és azonos fogalomként vált tudatukban. Ezért a Kossuth hamvait hazahozó gyászvonatot a siómarosiak is nagy számban várták 1894. március 30-án, a siófoki vasútállomáson.

Az sem lehet véletlen, hogy Kossuth Lajos temetését követően Siómaros elöljárósága tanácskozássra gyűlt egybe, ahol Szokó István református lelképásztor vetette fel a Kossuth-szobor felállításának tervét. A lakosság nagy lelkesedéssel és egyetértéssel fogadta népszerű lelképásztor tervét, és azonnal hozzáláttak a szükséges összeg előteremtéséhez. Gyűjtés indult és szinte napok alatt együtt volt a pénz, nem kevesebb mint 642 forint – közadakozásból!

A szobor elkészítésével, Kiss György szobrászművész mintázata alapján, Gerenday Antalt és fiát, Gerenday Bélát bízzák meg. Végül a Budapesten élő családból a fiú,

Gerenday Béla (1863-1936) készítette el, akit a legtermékenyebb Kossuth-szobor készítőik között tarthatunk számon. Nevéhez fűződik Báránd, Bihardiószeg, Dunapataj, Kossuthfalva, Kölesd, Balatonkenese, Monor, Mezőkeresztes, Tarpa, Tiszalök és Sarkad Kossuth-szobrának megalkotása. A szobor talapzatába elhelyezett és a második világháborúban megrongálódott „Alapítólevél”-ből megtudhatjuk, hogy Gerenday Béla anyagilag is hozzájárult a szobor elkészültéhez: „Mint igaz hazafi ő is hozván áldozatot, amennyiben mint az egész magyar hazában legelső ... anyagi veszteséggel is előállítani ajánlott.” Végül 480 forintért készítette el a bronz mellszobrot, talapzatába bevészte: „Készítette Gerenday Antal és Fia Budapesten.”

A szobrot 1894. június 26-án szállították a faluba és 26-27-én állították fel a Kossuth Lajos utca és az Enyingi út találkozásánál lévő Kossuth téren, ott ahol ma is áll. A 80 cm magas mellszobrot háromlépcsős talapzaton álló 225 cm magas, 40 cm átmérőjű oszlopon helyezték el. Az oszlopon 30x31 cm-es márványtáblán olvasható megható szöveg:

KOSSUTH LAJOS
1802-1894
A magyar szabadság
legnagyobb apostolának
a sió-marosi felszabadítottak

A megrongálódott és több helyütt olvashatatlan alapítólevélben a következőképpen indokolják a Kossuth-szobor elkészíttetését: „Szabadságunk megteremtője, emberi méltóságunk visszaadója: Kossuth Lajos halála alkalmával – mint tették Krisztus tanítványai – keseregünk eltávozott vezérünk felett. Bánatunkra mint enyhíthető körülmény jött az a ... eszme, hogy dicső ... nek itt, kis községünkben egy szerény emlékszobrot állítsunk.”

A leleplezési ünnepélyre 1894. július elsején, vasárnap délelőtt került sor, amelyen a falu lakossága mellett, a környékről és távolabbról is nagyszámú közönség gyűlt össze. Az avató beszédet Szokó István lelkész tartotta, az énekkar Fábián János tanító vezényletével a Szózatot és a Himnusz énekelte. A néphagyomány szerint akkora volt a lelkesedés, hogy Gilicze József és unokatestvére, Gilicze Imre a hatóságok tudta és engedélye nélkül ágyút készítettek és a szobor leleplezése kezdetén díszlövéseket adtak le. (E tettükért az enyingi járásbírószágra idézték őket és fejenként 10 forint büntetést kaptak.) Az avatást követően a szobrot koszorúk sokasága borította el, majd délután nagy népiünnepélyt tartottak a faluban.

A második világháború alatt a szobor megsérült, beázott a benne elhelyezett alapítólevél. A centenáriumi évében (1948) újra felállították. A Kossuth-szobor eredeti kerítését is elpusztította a múltó idő. 1988-ban gyűjtést szerveztek és a siómarosi polgárok, intézmények és az egyházak adományaiból 56.190 forint gyűlt össze. Ebből a pénzből Makovecz Imre terve alapján új kerítést készítettek, bizonyítva Kossuth Lajos iránti soha el nem múló tiszteletet.

H. Szabó Lajos

Források: *Ádámfi József:* A világ Kossuth-szobrai, Budapest, 1980. – *Nagy Károly:* A siómarosi Kossuth-szobor, Balatonszabadi, 1994. – A szobor talapzatába elhelyezett Alapítólevél, Balatonszabadi. – *Ádámfi József és Kecskés József:* 20 köztéri Kossuth-szobor története, Balatonkenese, 1994. – *H. Szabó Lajos:* Kossuth Lajos Pápa város díszpolgára, Pápa, 1994.